

Advokaten Agneta

Agneta Gustafsson är advokat vid Advokatbyrån Nywa. I Bil & Bostad förklarar hon varannan vecka juridiska ord och begrepp samt svarar på läsarnas frågor i juridik, främst om avtalsrätt och bostadsköp.

Om juridiska begrepp på bokstaven Ö

Vad är öppet köp?

Öppet köp innebär vanligtvis att du inom viss tid kan lämna igen en vara du köpt och få tillbaka det du betalat. Många, men inte alla, butiker erbjuder villkor om så kallat öppet köp.

Det är viktigt att komma ihåg att öppet köp inte är något du alltid har rätt till. Öppet köp regleras inte i lag, utan är ett av butiken frivilligt erbjudande. Butiken kan därför fritt bestämma vilka villkor som ska gälla, till exempel hur många dagar du har öppet köp och om det krävs kvitto. Fråga därför före ditt köp om butiken tillämpar öppet köp och vilka regler som gäller i den specifika butiken.

Vad är överförsäkra?

Att överförsäkra innebär att du försäkrar din egendom till ett högre värde än vad det skulle kosta att köpa likvärdig egendom vid ett försäkringsfall. Är din egendom överförsäkrad betalar du en högre premie för din egendom, än vad du hade gjort om egendomen var försäkrad till det faktiska värdet på egendomen.

Om inte annat framgår av ditt försäkringsavtal, betalas vid försäkring av viss egendom ersättning för själva värdet av egendomen som skadats eller förlorats.

Värdet ska motsvara återanskaffningspriset omedelbart före försäkringsfallet med avdrag för ålder och bruk. Om återanskaffning inte kan ske, men reparation kan ske på ett godtagbart sätt, ersätts som regel i stället reparationskostnaden. Om din egendom skadas får du inte få ut mer än vad egendomen är värd, vilket innebär att det kan vara onödigt att överförsäkra en vara.

Däremot är det viktigt att din egendom inte är underförsäkrad. Om egendomen är underförsäkrad kan vid förlust av egendom ersättningen från försäkringen sättas ned. Om du är osäker på värdet av din egendom och vad din försäkring täcker bör du kontakta ditt försäkringsbolag.

Vad är överborgern?

När någon ställer borgen för din skuld innebär det normalt att en eller flera personer delar betalningsansvaret för skulden om du inte kan betala. Personen eller personerna som tar ansvar för att du betalar skulden kallas för borgensman eller borgensmän.

Överborgen innebär att någon, juridisk eller fysisk person, går i god för att borgensmannen betalar skulden till borgenären, till exempel banken. Överborgen kallas även för efterborgen.

Överborgen skapar dubbel trygghet för banken som lånar ut pengar till dig. Först borgar borgensmannen för din skuld till banken och dessutom överborgar någon för att säkerställa att borgensmannen kan betala skulden.

Vad är överlåtelseförklaring?

När du till exempel säljer din fastighet måste ett skriftligt köpeavtal upprättas, som du och köparen ska underteckna, där säljarens underskrift ska vara bevitnad för att lagfart ska erhållas. Köpeavtalet ska innehålla uppgift om köpare, säljare, köpeskilling, vilken fastighet du säljer och en överlåtelseförklaring. Om avtalet inte uppfyller formföreskrifterna är det ogiltigt.

En överlåtelseförklaring ska innehålla uttryck såsom att säljaren avyttrar, försäljer eller i gåva ger fastigheten till köparen. Det viktigt är att det tydligt framgår att fastigheten överläts till köparen.

Vad är övergrepp i rättsak?

Den som genom våld, hot om våld eller på annat sätt angriper dig för att du anmält ett brott, fört talan eller vittnat i domstol gör sig skyldig till övergrepp i rättsak. Detsamma gäller om någon försöker hindra dig att anmäla eller vittna.

Ett exempel från verkligheten på övergrepp i rättsak är följande. En kvinna hade anmält en taxichaufför för våldtäkt. Taxichauffören hotade senare kvinnan att om hon inte tog tillbaka anmälan mot honom skulle hennes barn skadas. Taxichauffören dömdes av Malmö tingsrätt för övergrepp i rättsak och att betala skadestånd till kvinnan.

Vad är överklagan?

I de flesta fall när en domstol eller myndighet dömer eller fattar beslut i ett mål eller ärende kan domen eller beslutet överklagas om du inte är nöjd med avgörandet.

En överklagan är en anmälan till en högre instans om att behandla målet eller ärendet igen. Överklagan kan, beroende på vilken fråga som avgjorts, till exempel gälla om avgörandet i sig var materiellt korrekt eller hur processen fram till avgörandet formellt har gått till, till exempel om någon beslutsfattare var jävig. Överklaganderätten möjliggör för högre instans att kontrollera om underinstansen följt regelverket och, om så inte skulle vara fallet, att vidta rättelse. Överklagandet måste göras inom viss tid, ofta tre veckor från beslutet.

Alla kan inte överklaga ett beslut. I domstol har normalt parterna i målet klagorätt när domen har gått någon emot. Till exempel kan den som dömts för ett brott överklaga domen med yrkande om lägre straff. Vissa beslut av kommunen kan var och en av invånarna i kommunen överklaga. Förvaltningsbeslut av kommun eller myndighet där enskild påverkas av beslutet kan som huvudregel överklagas av den som beslutet angår, om beslutet har gått hen emot. Beroende på vad beslutet gäller kan kretsen av personer som berörs av beslutet och därmed kan överklaga vara stor. Till exempel kan grannar ha rätt att överklaga ett bygglov som du har fått för din bostad eller ett tillstånd till en ny fabrik som påverkar miljön.

Även om du har rätt att överklaga bör du komma ihåg att det är en skillnad på att ha rätt och att få rätt, som beror på hur domstolen värderar dina bevis och bedömer rättsfrågan.

AGNETA GUSTAFSSON
Advokat,
Advokatbyrån Nywa

Har du en fråga? Skriv till Agneta!

Om du har funderingar kring bostadsköp, bilköp, juridik eller avtal, skicka din fråga till Agneta på e-postadressen advokaten@nywa.nu.

Vänligen notera att alla upplysningar enbart är informativa och inte utgör legal rådgivning. Rättslig rådgivning kan endast lämnas av advokat eller jurist som erhållit handlingar och fullständig information om omständigheterna i det enskilda fallet.

Bilar från A till Ö

Varför heter bilarna som de gör? Umeås största bil- och språknörd, Fredrik Andersson, söker svar på denna och andra frågor i en faktafylld artikelserie om gamla och nya bilar.

Cony 360 från 1962.

Cony – en liten japansk fiskkanin?

När det är trångt är det en fördel att vara liten och smidig. Allra bäst är det kanske att kombinera karaktärsdrag från svärfångade smådjur som skuttande kanin och strömlinjeformad fisk.

I Japan finns det en kategori små, lätta och billiga bilar som har lägre fordonsskatt än vanliga bilar. Fordonstypen kallas *keijidosha*, vilket uppges betyda "lätt bil". De första bokstäverna i en transkription av det japanska ordet till latinska bokstäver har givit upphov till den engelskspråkiga benämningen *kei car*.

Den som sett bilder från Tokyo, där särskilda *oshiya* ("knuffare") under rusningstrafik på 1990-talet tryckte in folk i tågagnarna så att redan fulla vagnar kunde bli ännu lite fullare, förstår att det i Tokyotrafiken också kan behövas bilbegränsningar. Men *keijidosha*-systemet infördes faktiskt redan på 1940-talet och orsaken var då framför allt att man ville stimulera den inhemska bilindustrin. Under åren efter andra världskriget hade de flesta japaner inte råd att köpa fullstora fordon. *Kei*-bilarna kunde då fylla luckan mellan mopeder eller motorcyklar och "riktiga" bilar.

Trångt i vagnen

Från början var *kei*-bilarna så små att de nog hade mer gemensamt med mopeder än med det vi skulle kalla bilar. Bestämmelserna begränsade inte bara motorns storlek utan även karossens yttermått. Första generationens *kei* fick vara bara en meter breda respektive 2,8 meter långa och motorvolymen fick vara högst 150 kubikcentimeter. I takt med att konsumenternas krav blev högre tilläts dock allt större och motorstarkare *kei*-bilar. På 1960-talet fick fordonen vara tre meter långa och 1,3 meter breda och ha motorer på 360 kubik.

Att *kei*-bilarna är små och billiga kan få oss att misstänka att de också skulle vara tråkiga. Så verkar dock inte vara fallet – tvärtom har de ofta fått formgivning som så att säga sticker ut hakan. Och på grund av de snäva storleksgränserna har tillverkarna tvingats vara kreativa när det gäller tekniska lösningar.

En av dessa roliga minibilar tillverkades av aktiebolaget Aichi. I likhet med flera andra japanska biltillverkare började detta bolag inte alls med bilar utan med andra tekniska produkter. Företaget startades 1898 som Aichi Tokei Denki Seizo Kabushiki Kaisha och tillverkade ursprungligen ur. Klockfabriken uppfördes i staden Nagoya, som är huvudstad i prefekturen (det administrativa området) Aichi.

På 1920-talet började bolaget bygga stridsflygplan. Efter andra världskriget minskade lyckligtvis efterfrågan på sådana, vilket naturligtvis påverkade aktiebolaget Aichi. Dessutom hade företaget haft ett nära samarbete med den tyska flygplanstillverkaren Heinkel Flugzeugwerke, som tillhandahöll mycket av den teknik som Aichi tillämpade i sina produkter. Efter andra världskriget förbjöds Heinkel Flugzeugwerke att fortsätta med flygplan. Företaget överlevde då genom att börja bygga bland annat mikrobilen Heinkel Kabine. Även företaget Aichi ställde om sin tillverkning från flygplan till mikrobilar, men stod då på egna ben – Aichis mikrobilar liknar inte alls Heinkel Kabine.

Jätteliten

Företagets första försök i fråga om förkrympta fordon hette paradoxalt nog Giant (engelska för "jätte") och kan närmast beskrivas som en trehjulig buss. Nästa pytteprodukt blev Cony 360. Talet 360 visar att bilen hade den nya, stora (!) motorvolym som alla *kei*-bilar från mitten av 1950-talet fick ha. Vad som ligger bakom Cony är dock mer osäkert. Jag har frågat både företaget Aichi och Nissan (som numera äger Aichi) men har i skrivande stund inte fått klarhet i detta.

Klart är i alla fall att Cony är ett engelskt ord som betyder "kanin". Eftersom jag inte kan japanska vet jag inte om bilens namn också utgör ett japanskt ord. Men om det är kaninen som avses så är det väl ett bra namn på en pigg liten bil. Ur zoologisk synvinkel blir det dock lite konstigt av att Aichi på 1960-talet också tillverkade en tvåsitsig pickup som hette Guppy – guppyer är som bekant små fiskar (uppkallade efter Robert John Lechmere Guppy som 1866 fångade sådana vid Trinidad och skickade dem till Museum of London). Å andra sidan: en bil som fått egenskaper från både hoppare och simmare borde väl ha utmärkta förut-sättningar för att ta sig fram i trängsel. Dessutom kan cony på engelska faktiskt också vara benämning på en sorts karibisk fisk, även om det säkert inte var det djuret som Aichi avsåg.

FREDRIK ANDERSSON
Bil- och språkfantast

